

VOLKSHOGESCHOLEN. De beweging van de volkshogescholen ontstond in het midden der 19de eeuw in de Skandinavische landen. Ze heeft er ook haar sterkste uitbreiding en maatschappelijke erkenning verkregen. De grondslag ervoor werd gelegd door N.F.S. Grundtvig (1783-1872), een dominee, die voornamelijk als de geestelijke vader van de Deense volkshogescholen beschouwd wordt, en de onderwijzman Cristen Kold (1816-'70), die de idee van de volkshogeschool methodisch uitwerkte.

De gedachten die de Deense volkshogeschoolbeweging inspireerden en die vooral door Grundtvig geformuleerd werden, kan men als volgt kenschetsen :

1. De nationale zending van de volkshogeschool : ze moet een instrument worden voor de opbouw van een nationale gemeenschap, voor wat later de Duitse Hohenrodter Bund (vernieuwingsbeweging in de Duitse volkshogeschoolbeweging) omstreeks 1920 zou noemen : Volks-Bildung). Deze nationale idee kwam voort uit de toenmalige situatie van Denemarken in de 19de eeuw : een econo-

misch, sociaal-cultureel en politiek achteropge-
raakt land, dat eens de politieke en culturele zetel
was van een Skandinavisch Rijk en zich nu moest
verdedigen tegen de opdringende Duitse macht
(Pruisen) en cultuur. Nationale bewustwording in
alle kringen van het volk; solidariteit van de lei-
dende kringen en intellectuelen met het volk om
het te helpen in zijn emancipatie door betere vor-
ming en opleiding; krachtig bevorderen van de
volkstaal en volkscultuur teneinde aan het zich
bewust wordende volk ook eigen uitdrukkingsmo-
gelijkheden te geven, zijn kenmerken van deze
nationale idee.

2. De volkshogeschool is bedoeld voor jonge vol-
wassenen (reeds zeer vroeg in Denemarken bepaald
op minstens 18 jaar) uit de brede volkskringen
(in het agrarisch Skandinavië dus vooral uit de
boerenbevolking, later ook de arbeidersklasse) en
is een middel om hen te helpen in hun algemene
persoonlijkheidsontwikkeling, hun beroepsbe-
kwaamheid.

Kenmerkend is de grote aandacht die (in tegenstel-
ling tot louter technisch gerichte landbouwscholen)
besteed wordt aan de algemene vorming. Hierbij
gaat het vooral om maatschappelijke vorming;
daarom is het internaatsverband ontstaan: de
deelnemers worden aldus verplicht samen een
levens- en werkgemeenschap op te bouwen, waarbij
de muzische vorming als tegenwicht tegen het
intellectualisme in het onderwijs gedacht is dat
met het nationalisme zijn intrede deed, en met
het oog op het bevorderen van een nieuwe volks-
cultuur.

Ongeacht allerlei nationale verschillen op gebied
van inrichtende macht, programma, duur van de
cursussen e.d. zijn bovenvermelde kenmerken
toch in de loop van de ontwikkeling der volksho-
geschoolbeweging gebleven, eerst in de Skandina-
vische landen en later ook in de landen van Noord-
West-Europa: Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland,
Nederland, België (Vlaanderen). Opvallend is wel,
dat de volkshogeschoolbeweging geen weerklank
vond in de Latijnse landen. In de Angelsaksische
wereld kent men wel een traditie van residential
colleges, die cursussen voor volwassenen van kor-
tere of langere duur organiseren, maar hierin is
toch wel de invloed van de Engelse universiteiten
met hun traditie van het internaatsverband (denk
aan Cambridge en Oxford) bepalend.

In Nederland werd de eerste volkshogeschool
opgericht in 1932 in Bakkeveen (Friesland). Na de
Tweede Wereldoorlog nam het aantal scholen
geweldig toe. Thans zijn er een dertigtal aangeslo-
ten bij de Vereniging van Nederlandse Volkshoge-
scholen.

In Vlaanderen is de volkshogeschoolbeweging
ontstaan uit het Nederlandse voorbeeld. In 1950
begon dr. M. Vanhaegendoren met de eerste
Vlaamse volkshogeschoolcursussen. Uit dit eerste
initiatief ontstond in 1952 de Stichting-Lodewijk
de Raet. In 1959 werd onder impuls van P. Kem-
pynck te Woumen (West-Vlaanderen) de volksho-
geschool De Blankaart opgericht. In het begin
van de jaren 1970 werden initiatieven genomen
die wijzen op een mogelijke uitbreiding van het
aantal Vlaamse volkshogescholen in de jaren 1970.
De vraag mag gesteld worden, of nieuwe instellin-
gen die zich richten op vormingswerk met volwas-
senen in internaatsverband, daarmee ook „volks-

hogeschool" zijn. In Nederland en Vlaanderen bestaan ook instellingen die zich „vormingscentra" noemen.

Vormingscentra in Nederland, in tegenstelling tot de volkshogescholen die algemeen of pluralistisch zijn, verrichten hun vormingswerk van een expliciet genoemde levens- of wereldbeschouwelijke inspiratiebron uit : er zijn vormingscentra die behoren tot de Nederlands Hervormde Kerk, tot de Gereformeerde Kerk, de Katholieke Kerk, de sociaal-democratische Woodbrookersgemeenschap e.d. De term vormingscentra wordt ook gebruikt door instellingen die zich richten tot een specifieke bevolkingscategorie, zoals b.v. de vormingscentra voor werkende jongeren.

Volgens het standpunt van de oudste Vlaamse volkshogeschool, de Stichting-Lodewijk de Raet, zou eenheid van terminologie tussen Vlaanderen en Nederland nagestreefd moeten worden. Dit is ook nodig omwille van duidelijkheid t.o.v. publiek en de potentiële deelnemers.

Nieuwe instellingen voor vormingswerk met volwassenen in internaatsverband zouden een keus moeten maken tussen de term volkshogeschool en vormingscentrum. Volkshogescholen zouden zich die instellingen noemen die in beginselen, doeleinden en methode rekening houden met de traditie van de internationale volkshogeschoolbeweging, en vooral met het Nederlandse voorbeeld. Ze zouden dus algemeen of pluralistisch samengesteld moeten zijn in de beheers-, beleids- en adviesorganen die zich richten tot deelnemers uit allerlei richtingen en sociale categorieën uit het volk en vooral de bedoeling hebben belangstelling en engagement te wekken t.a.v. de vraagstukken, de vormgeving en de toekomst van het eigen volk in een snel veranderende wereld. Dit houdt in : nadruk op de algemene vorming en speciaal de democratische burgerschapsvorming in dienst van de opbouw van een democratische maatschappelijke structuur en cultuur in Vlaanderen. Het verband tussen deze stelling en de functie van de V.B. is duidelijk (z. ook Stichting-Lodewijk de Raet).

LITERATUUR : H.D. de Vries Reilingh, *De volkshogeschool* (1945); - H.G.W. van der Wielen, *Geschiedenis, doel en wezen der volkshogeschoolbewegingen* (1956).

RENAAT ROELS